

М. Бутко

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У СФЕРІ МЕДІА ЧЕРЕЗ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

М. Butko

FORMATION OF LEGAL CULTURE OF STUDENTS IN THE FIELD OF MEDIA THROUGH STUDENT SELF-GOVERNMENT ACTIVITIES

Сучасне студентське життя давно вийшло за межі лише навчання. Воно наповнене подіями, творчими ініціативами, культурними проектами. І саме в цьому середовищі студенти вчаться проявляти себе. Особливо це помітно в закладах культури, де постійно щось відбувається: знімаються відео, організуються заходи, ведуться соціальні мережі, створюється власний контент. Здається, що це просто творчість. Але поруч із цим завжди є ще один вимір — правовий. І про нього часто згадують уже тоді, коли виникає проблема.

На перший погляд, може здатися, що культура і право — це зовсім різні речі. Культура асоціюється зі свободою, самовираженням, експериментом. Право ж сприймається як система обмежень і правил. Але насправді вони не суперечать одне одному. Радше навпаки. Право не заважає творчості — воно створює умови, в яких ця творчість може існувати без конфліктів і порушень. Саме право гарантує захист результатів творчої діяльності. Зокрема, відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», аудіовізуальні твори охороняються як об'єкти авторського права, а автор має право на використання свого твору і на зазначення свого імені.

У студентському середовищі ці речі часто здаються не такими вже й важливими. Наприклад, створюється відео для заходу, додається популярна музика, використовуються фото з інтернету. Здається, що це нормально, адже це некомерційний проект. Але закон не поділяє використання творів на «серйозне» і «для себе». Авторське право виникає з моменту створення твору і діє незалежно від того, де і як цей твір використовується. А це означає, що навіть у студентських проектах потрібно замислюватися про джерело контенту і дозвіл на його використання.

Особливо це помітно в аудіовізуальному мистецтві, яке сьогодні фактично стало мовою комунікації. Відео, сторіз, короткі ролики, прямі ефіри — усе це активно використовує студентське самоврядування. Студрада часто одночасно є і організатором, і медіакомандою. Вона висвітлює події, формує інформаційний простір, створює імідж закладу освіти. І саме тут виникають практичні питання. Чи можна використовувати музику з відкритих джерел? Чи потрібно питати згоду людей на зйомку? Чи обов'язково вказувати автора фото?

Відповіді на ці питання є. Вони закріплені у законодавстві, хоча не завжди читаються студентами. Зокрема, стаття 307 Цивільного кодексу України передбачає, що фізична особа може бути знята на фото чи відео лише за її згодою, за винятком випадків, коли зйомка проводиться відкрито на публічних заходах. Проте навіть у таких випадках важливо дотримувати етичних меж і не використовувати зображення людини у спосіб, який може порушити її права чи гідність.

Студентське самоврядування тут відіграє значно більшу роль, ніж здається. Воно стає середовищем, де формується правова культура студентів. І ця культура проявляється не в складних юридичних формулюваннях. Вона — у простих речах.

У тому, щоб підписати фото. У тому, щоб обрати музику з відкритою ліцензією. У тому, щоб пояснити іншим, як зробити правильно. Іноді достатньо одного коментаря або короткого пояснення, щоб змінити ставлення до цих питань.

Сучасний цифровий простір трохи ускладнює ситуацію. Він створює відчуття, що доступно все. Будь-яке фото, будь-яке відео, будь-яка музика — ніби нічийні. Але це не так. За більшістю контенту стоїть конкретний автор. І є правила використання.

Для студентів творчих спеціальностей це має особливе значення. Вони працюють із результатами інтелектуальної діяльності щодня. І від того, як вони ставляться до цих результатів, залежить їхнє професійне майбутнє. Важливо зрозуміти просту річ: право — це не про заборони. Це про захист. І про повагу до себе і до інших.

Отже, взаємозв'язок правової культури та аудіовізуального мистецтва є очевидним і щоденним. Він проявляється в кожному студентському проєкті, у кожному відео, у кожній публікації. І саме студентське самоврядування може стати тим середовищем, де цей зв'язок усвідомлюється і реалізується на практиці, оскільки справжня творчість — це не лише свобода. Це ще й відповідальність.

В. Астахова

СЦЕНІЧНА ТВОРЧІСТЬ СТУДЕНТІВ І ПРАВО: РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

V. Astakhova

STAGE CREATIVITY OF STUDENTS AND LAW: THE ROLE OF STUDENT SELF-GOVERNMENT

Сценічне мистецтво в студентському середовищі — це передусім емоція. Жива взаємодія. І особливе відчуття присутності, яке не можна передати через екран. Це вистави, концерти, перформанси, творчі вечори. Тут усе відбувається «тут і зараз». І саме тому іноді здається, що ніякого юридичного осмислення це не потребує. Але це лише на перший погляд.

Якщо подивитися уважніше, за кожним виступом стоїть не лише творчість. Є ще й ціла система відносин. Хтось пише сценарій. Хтось ставить номер. Хтось виходить на сцену і виконує роль чи музику. І кожен із цих елементів має свого автора. Свій внесок. І, відповідно, свої права. І саме тут починається перетин права і сценічного мистецтва. Інколи він майже непомітний. Але він є.

У студентському середовищі багато процесів відбуваються просто і без зайвих формальностей. Домовилися усно. Розподілили ролі. Підготували виступ — і, здається, цього достатньо. Але навіть у таких ситуаціях виникають питання, які мають цілком конкретне правове значення. Кому належить сценарій? Чи можна змінювати текст без згоди автора? Хто відповідає за використання музики у виставі? На практиці ці питання виникають частіше, ніж здається.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», драматичні та музично-драматичні твори є об'єктами авторського права. Тобто, навіть студентський сценарій або постановка — це не «просто творчість». Це результат, який охороняється законом. І це важливо розуміти.

Водночас у сценічному мистецтві право не завжди виглядає очевидно. Воно не таке «видиме», як підпис під фото чи посилання на джерело. Але воно присутнє